



SVĖDASŲ VARPAS

2016 m. rugpjūčio mėn.

Nr. 2

Leidžiamas nuo 2016 m.

Svajonės virsta tikrove

Violeta Gliaudelienė

Tęsinys.

Pradžia 1-ame „Svėdasų varpo“ numeryje

Pagal projektą „Pokytis – tai kelionė“ vyksta mokymai jaunimui: „Rankų darbo muilo gamyba – nuosavo verslo pradžia“ ir „Rankų darbo žvakių liejimas“, suvenyro, reprezentuojančio Svėdasus, kūrybinės dirbtuvės. Visoms dalyvėms labai patiko daryti muilą, žvakes, jas pakuoti, puošti ir džiaugtis: jaukia bendruomenės namų aplinka, gera nuotaika ir puikiais, kūrybiškais darbais. Nuotaikinga ir įdomi Jaunų šeimų šventė. Dalyvavo 22 šeimos. Vaikai ir jų tėveliai piešė bendrą piešinį „Svėdasai – viena šeima“, gamino ir leido aitvarus, pūtė didžiulius muilo burbulus, žaidė žaidimus, rungtyniavo. Renginį organizavo Inga Kilienė ir Renata Rudokienė.

Kunigiškių km. Rūtos Stanevičienės sodyboje, vyko stovykla jaunimui dailininko Kajetono Sklėriaus 140-osiom pažymėti („Nori gyventi sau, gyvenk

kitiems (Seneka)“). Piešimas ant drobės, buvimas gamtoje, apylinkių pažinimas, bendravimas su Kunigiškių kaimo gyventojais, susitikimas su Svėdasų krašto dailininkais. Prasmingos, kūrybiškos pamokos su dailės mokytoja Kristina Striukiene ir muziejininku bei kraštotyrininku Raimonu Guobiu, svetinga namų šeimininke, parėmusią stovyklą suteikdama apgyvendinimo paslaugą.

Didelio susidomėjimo sulaukė ekskursija į Vilniaus universiteto Botanikos sodą. Projekto „Nori gyventi sau, gyvenk kitiems (Seneka)“ metu numatyti apželdinimo kursai ir ši išvyka buvo kaip įžanga į numatytą veiklą. Botanikos sodas sužavėjo savo grožiu, didybe, augalų, ekspozicijų gausa. Dar aplankėme Belmonto parką, Dubingių piliavietę Asvejos regioniniame parke, pamatėme Radvilų rūmų liekanų ekspoziciją, lipome į 36 m aukščio Mindūnų apžvalgos bokštą Labanoro regioniniame parke. Puikią ekskursiją organizavo Genė Giliauskienė.

Išleistas lankstinukas „Maitinimo,

apgyvendinimo ir turizmo paslaugos Svėdasų krašte“. Lankstinukas bus platinamas Anykščių savivaldybėje, Anykščių turizmo informacijos centre, Svėdasų bibliotekoje, kavinėje ir bendruomenės namuose.

Bendruomenės namai papuošti gražia skelbimų lenta, originaliu mediniu vazonu su gėlėmis. Juos sumeistravo Eimantas Gutmanas. Ir stogelį nuo lietaus prie durų pritvirtino. Jauku, gražu. Moterys miestelį gėlėmis išgražino. Prižiūrima poilsiavietė prie Alaušo. Išsiskleidė svėdasiškių kūrybiškumas, grožio pajautimas. Įvardyti visus, kurie darbais, pritarimu ar parama prisidėjo, neužtektų vieno popieriaus lapo.

Daug darbų padaryta, daroma, nemažiau ir ateityje jų numatoma. Gera, smagu drauge dirbti, gražesni, jaukesni, gyvybingesni miestelį kurti. Dar daug svajonių lieka įgyvendinti. Mūsų bendrystė, susitelkimas, geranoriškumas padės joms tapti tikrove. Svėdasai ir svėdasiškiai tikrai šypsosis.

PARAPIJOS NAUJIENOS

Paskirtojo Panevėžio vyskupo Lino Vodopjanovo OFM kreipimasis

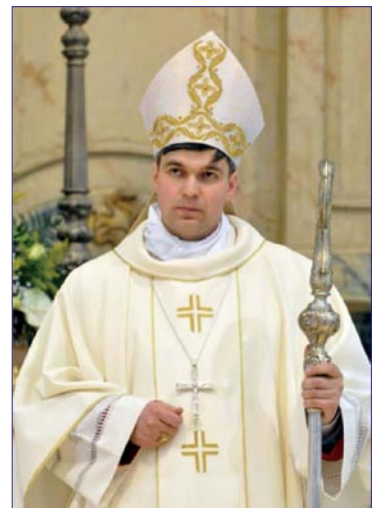
Mieli Panevėžio vyskupijos tikintieji – broliai ir seserys, kunigai ir vienuoliai Kristuje. Šių metų gegužės 20 dieną Šventasis Tėvas Pranciškus mane paskyrė naujuoju Panevėžio vyskupu. Džiaugiuosi ir dėkoju Viešpačiui už Jus, kuriuos Jis man paskyrė drauge augti ir eiti tikėjimo keliu!

Trokštu, kad šis įvykis taptų abipusio pažinimo, bendradarbiavimo ir tarnavimo artimui pradžia.

Visus nuoširdžiai kviečiu palydėti mane savo maldomis man pradėdant eiti Panevėžio vyskupo pareigas. Kviečiu Jus, o ypač būsimus savo bendradarbius kunigus ir vienuolius, melstis prašant Dievą apšios palaimos!

Šv. Karalaiti Kazimierai, vyskupijos globėjau, užtarki mus!

*Linus Vodopjanovas OFM,
Paskirtasis Panevėžio vyskupas*



Iš Svėdasų plėtros istorijos

Praėjusi gyventojų karta galėtų pagrįstai didžiuotis to meto Svėdasų plėtra. Jų gyvenimo metais miestelis sparčiai plėtėsi ir ženkliai padidėjo.

1. Svėdasų mokyklai (dabar Juozo Tumo-Vaižganto gimnazija) buvo pastatytas mūrinis priestatas su erdvia sporto sale.

2. Išaugo keli dviejų aukštų gyvenamieji namai specialistams (mokytojams, žemės ūkio, kiaulių komplekso darbuotojams ir kt.).

3. Pastatytas kiaulių auginimo kompleksas (9 tūkst. galvų), jame sukurta nemažai darbo vietų.

4. Prie Vosintėlio ežero pastatyta poilsiavietė gyventojams ir svečiams.

5. Į Svėdasus, o paskui – ir į didesnius kaimus atkeliavo elektra.

6. Nugriautas viduryje gatvės stovėjęs mūrinis (buv. Trečioko) namas.

7. Pastatyta cechasis ir išplėsta Pauriškiuose molio plytų gamyba.

8. Pakilo dviejų aukštų kultūros centras, kuriame įsikūrė Svėdasų adminis-

tracija, Biblioteka, Kultūros namai, pašto skyrius ir kt.

9. J. Tumo-Vaižganto gatvėje išaugo naujas privačių namų gyvenamasis rajonas.

10. Miestelyje buvęs Trečioko malūnas pertvarkytas į dirbtuves.

11. Suformuota – padidinta ir įrengta – Nepriklausomybės aikštė, jos centre pastatytas tautinis koplytstulpis.

12. Išasfaltuotos visos pagrindinės gatvės.

13. Sutvirtinta karo metais per bombardavimą nukentėjusi bažnyčia, vėliau atliktas jos vidaus ir išorės, taip pat grafių Marikonijų koplyčios bei mažosios koplytėlės remontas.

14. Pastatytas sveikatos apsaugos centras, kuriame įkurdinta poliklinika, vaistinė, butai gydytojams, vėliau – ir Svėdasų bendruomenės centras.

15. Sutvarkyti miestelio centre šali-gatviai.

16. Įkurta ir renovuota senoji ligoninė (dabar senelių namai).

17. Pastatyta maršrutinių autobusų stotelė ir įrengta aikštelė.

18. Veikia Aulelių vaikų globos namai Anykščių rajono vaikams.

19. Nugriautas buvęs Juodviršio dvaras.

20. Pastatyta pieninė.

21. Veikia Datenio medžio apdirbimo įmonė „Kerokšlis“.

22. Įsikūrė ir veikia dvi paminklų gamybos bei kapų priežiūros individualios įmonės.

23. Išplėstas kapinių plotas, aptvertas tvora ir pastatyti konteineriai atliekomoms rūšiuoti.

24. Pradėti darbai, formuojant gyventojams poilsiavietę, prie Alaušo ežero.

25. Pastatytas dviejų aukštų mūrinis namas kavinei ir parduotuvėms.

26. Turime eilę individualių įmonių ir akcinių bendrovių. Miestelyje veikia kavinė „Pas Gedą“, maisto ir pramoninių prekių parduotuvės ir kt.

27. Prie Alaušo ežero kyla namas, skirtas poilsiui ir turistams.

28. Išleista keletas kraštotyros ir etnografijos knygų (dvi iš jų apie Svėdasų praeitį ir dabartį, kitos – apie Čiukų, Būtėnų, Grikiapelių, Pauriškių, Vikonių kaimų istoriją ir painius jų gyventojų likimus.

Algimantas Indriūnas,
Svėdasiečių draugijos „Alaušas“
pirmininkas

Aldona Žvirzdinienė,
svėdasieškė



Baigiasi vasara

Vasara bėga nesidairydama. Dar kelios savaitės ir mokyklose vėl suskambės skambučiai, kviečiantys į žinių šalį.

Dvidešimt keturi 68-osios laidos abiturientai išsiskirstė savais keliais. Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazija ramiai laukia naujų mokslo metų. Padažyti koridoriai, išvalyti langai, paruoštos klasės. Vasarą savaitgaliais gimnaziją lankė nebent kurios nors laidos abiturientai, atvykę į klasės susitikimą. Gimnazijos muziejų aplankė orientacinio žaidimo „Atrask ir

pažink Svėdasus“ dalyviai, šiaip miestelio svečiai.

Dauguma mūsų mokinių turinčiai leido atostogas: mokėsi lieti žvakes, lipdyti iš modilino, ruošti puokštes, piešti, dalyvavo medijų stovykloje, kūrė filmus ir t. t. Tai vis miestelio bibliotekos ir Svėdasų bendruomenės renginiai. Juose dalyvavo ir pas senelius Svėdasuose besisvečiuojantys anūkai.

Džiugu, kad gerai pailsėję visi sugrįš į mokyklą.

Mokytoja **Rimutė Kniežienė**



Ilgalaikė Svėdasų raidos vizija

Mylintis savo kraštą žmogus dažnai susimąsto apie istorinę gimtines praeitį, dabartį ir ateitį. Tarsi upelis, plaukia partijų ir valdininkų pažadai sustabdyti plintančią emigraciją, gaivinti nykstančius miestelius ir iš žemėlapio dingstančius kaimus, kuriuose ne taip seniai virte virė gyvenimas. Tačiau ar jie turi ilgalaikę viso to Valstybinę programą – konceptualią moksliską viziją? Neteko girdėti... Kodėl?

Ne išimtis ir Svėdasai. Skelbiame savo ilgalaikę Svėdasų ateities viziją, kurią reiktų įgyvendintia 2017–2077 m. (vidutinis vienos žmonių kartos laikotarpis).

1. Mokslo švyturys Svėdasuose yra Juozo Tumo-Vaižganto (toliau Vaižganto) gimnazija. Mes, buvę abiturientai, praėję itin sunkias kelias gyvenimo pakopas, kreipiamės į visus Svėdasų gyventojus, Seniūniją, Gimnazijos administraciją, Bendruomenės pirmininkę ir valdybą, Anykščių RS merą ir tarybą, skatindami bendromis jėgomis ir nuosekliai kurti geresnį šio krašto žmonių gyvenimą. Skelbkime savo vizijas, parenkime ilgalaikę miestelio vystymo programą, ruoškime visuomenei naudingus projektus, remiamus ES, labdaros bei kitų fondų ir privačių investuotojų, įsijunkime patys į šią veiklą ir intensyvų kūrybinį darbą.

2. Pasirūpinkime miestelyje ir jo prieigose saugumo problema – neleiskime vaikams bei kitiems piliečiams važinėti dviračiais judria tranzitine magistrale, nutieskime dviračių taką. Jis gali prasidėti gimnazijos stadione, eiti Vaižganto gatve iki kapinių, apjuosti Alaušo ežerą ir antrąją pakrante vėl sugrįžti prie gimnazijos. Takas būtų naudingas ir gyventojų poilsiui bei sveikatingumui stiprinti, pramogoms.

3. Seniūnijos patalpas reikia pertvarkyti iki prestižinio lygio: kultūros namus naudoti vien pagal funkcinę paskirtį; neleisti juose šarvoti mirusiųjų (tam būtini Laidojimo rūmai ar salės); ant scenos įtaisyti ekraną kino filmus rodyti; dažniau rengti kultūros ir edukacijos sambūrius su Anykščių, Kupiškio, Utenos, Rokiškio ir kitų rajonų gyventojais.

4. Nugriauti apleistą, seną medinį pastatą (buv. paštą) prie bažnyčios,



nes remontuoti jį neapsimoka, o naujas uždengtų bažnyčią. Iki ežero turėtų tarpti erdvė, sutvarkyta ežero pakrantė ir miestelio parkas, skirtas poilsiui, turizmui, vandens sportui.

5. Svėdasų kapinėms reikia žemės sklypo, nes senasis greit baigsis. Vietos joms prie koplytėlės (I) ir prie Alaušo ežero (II) netinka (įvažiavimas į Svėdasus eitų per kapines). Racionaliausia jas plėsti link Kupiškio plento (žemąją sklypo dalį paaukštinant žemėmis, kurios greit susigulėtų, o apleistą kūdrą – sutvarkyti. Šį projektą turėtų remti ministerija iš melioracijai skirtų lėšų. Privalumai: Kapinės liktų su koplyčia ir vientisos; turėtume baseiną poilsiui ir žuvininkystei, sutvarkytume apleistą pelkę ir kūdrą.

6. Metas Svėdasuose imtis kolumbariumo, nes jau yra norinčių. Jį galima įrengti, panaudojus vidinę mūro sieną, skiriančią senąsias ir naujas kapines, nedideliais kaštais. Tai būtų sektinas pavyzdys.

7. Sutvarkyti prie kapinių automobilių aikštelę: ji tarnautų lankytojams ir pagerėtų kapinių prieigos vaizdas. Būtina tvarkyti ir likusią kapinių aplinką.

8. Nuo miestelio pusės, šalia kapinių, ant kalno suprojektuoti ir pastatyti Laidojimo rūmus (namus), turinčius kelias sales ir pagalbines patalpas, o greta – mašinoms stovėti aikštelę.

9. Svėdasų upelis, jungiantis Alaušą su Beragio ežeru, yra apleistas, apaugęs beverte augmenija, o vagoje – nudžiūvusių medžių šaknys. Reikia ją valyti ir pagilinti, kad galėtų praplaukti valtys ar baidarės su turistais.

10. Turistams, keliaujantiems per Svėdasų sankryžą Anykščių, Kauno, Kupiškio, Rygos, Rokiškio, Utenos ir Vilniaus kryptimis, pastatyti patogią autobusų stotį su kompaktišku viešbu-

čiu, saugoma automobilių aikštele ir perspektyva plėstis.

11. Prie turgelio organizuoti sekmadieniais (apie 9–11 val.) „bagažinių“ turgų, į kurią atvyktų aplinkinių gyvenviečių prekeiviai antikvariniais gaminiais, senienomis ir sava produkcija. Keleto mašinų turgelis, nerenkant mokesčių ir deramai panaudojus reklamą, galėtų išaugti į didelius sambūrius (kaip kadaise senieji Svėdasų linų turgūs).

12. Gamybos ar kitiems reikalams greičiau panaudoti Antano Smetonos laikais pastatytą pieninės pastatą su katiline ir didele aikšte. Sklypą kol kas patausoti Svėdasų valdymo poreikiams tenkinti.

13. Valdžios instancijos turi greičiau spręsti, kaip racionaliai panaudoti miestelyje esančius tuščius pastatus.

14. Nyksta seniai užmiršti Pauriškių (buv. Šalagos) plytinės pastatai, iškasus molį, stovi nenaudojami vandens telkiniai. Tai dako gamtovaizdį, erzina gyventojus, stebina neūkiškumu plentu važiuojančius žmones ir rodo įvairaus lygio valdininkų nerūpestingumą.

15. Svėdasų gyventojai jau nenori sodybose auginti gyvulių, paukščių. Be to nemažą ekonominę naudą jiems galėtų duoti švelniakailiai ir kiti gyvulėliai.

16. Lietuvos miestuose, ypač – siuivimo pramonėje, trūksta darbo jėgos. Dzūkijoje bendrovių gaminiai (atskiros jų operacijos) siuvami kaimo gyventojų namuose. Kodėl nesuorganizavus to Svėdasuose?

17. Kiaulių auginimo kompleksas (apie 9000 galvų) privalo padėti spręsti ir Svėdasų bendruomenės problemas. Kai kuriuos darbus galėtų atlikti su savo technika arba juos apmokėti. Kai į miestelį pučia vėjas, kompleksas stip-

Ilgalaikė Svėdasų raidos vizija

Atkelta iš 3 p.

riai teršia orą. Prašykime Vyriausybę, kad pastatytų įrengimus komplekso ir miestelio nuotekoms perdirbti į dujas elektros gamybai ir kitiems reikalams. Išsiaiškinti, kiek mokesčių kompleksas sumoka Valstybei ir kokia jų dalis (per Aplinkos apsaugos ministeriją, Anykščių RS) tenka Svėdasų seniūnijai.

18. Svėdasus supa nuostabus grožio gamta, miškai, o apie pramoninį ar individualų medienos perdirbimą galvojama mažai. Vartotojai, ypač – užsienyje, labai vertina medžio baldus, jų detales, žaislus, statulėles, rėmelius, daugėja individualių užsakymų. Imkimės šio amato.

19. Privalu kasmet mažinti nedarbo lygį, kuriant naujas darbo vietas.

20. Šalia Svėdasų – trys ežerai, savo vandenį gena Šventoji ir Jaros upės, daug mažų upelių. Jų telkinius reiktų naudoti žuvininkystės verslui.

21. Baigia užaugti nendrėmis didžiųjų ežerų pakraščiai, o jų pakrantės – žolėmis, karklais ir alksniais. Tai problema, kurią privalu išspręsti gyventojų poilsio labui.

22. Prie Beragio ežero, miestelio pakraštyje, plyti tvenkinys, kurį sutvarkius, galima auginti vertingas žuvis.

23. Beragio ežero sąsiauryje (krantai nutolę apie 50 m) pastatykime pėsčiųjų tiltą, o paskui pratęskime per jį jau minėtą dviračių taką.

24. Suraskime galimybę žemės sklypus skirti gyventojams, parduokime juos didmiesčių verslininkams. Taip pritrauktume individualias lėšas, padaugėtų gyventojų, atsirastų jaunimo, norinčio gyventi ir kurti šeimas šiame nuostabiame gamtos kampelyje.

25. Metas imtis rimčiau tvarkyti turizmo reikalus. Miestelio gyventojai turi nemažai laisvų kambarių. Paruoškime juos turistams apgyventi, parenkime reklamą, pakviškime Svėdasuose atos-



togauti didmiesčių gyventojus: pasimaudyti ežeruose ir upėse, pasivažinėti dviračiais, pažvejoti, pagrybauti ir pauogauti, aplankyti paminklus, istorinę Svėdasų bažnyčią, kapines.

26. Metas susirūpinti apžvalgos aikštele. Jai galima panaudoti buvusios pieninės kaminą ar bažnyčios varpinę. Aikštelė itin domintų turistus, pravarti būtų, ypač – karštuoju vasaros metu, gaisrininkams.

27. Pietinėje Alaušo ežero pusėje – daug gražaus, balto smėlio, nuostabi vieta poilsiui. Čia kadaise gyveno garsaus Lietuvos krepšininko prosenelis Antanas Valančiūnas, kuris pasistatė ir ilgai naudojo vėjo malūną. Pastatę krepšininkams „Jono Valančiūno krepšinio sportostovyklą“ ir poilsiavietę, gražiai įamžintume šio sportininko atminimą. Kreipkimės į Lietuvos krepšinio federacijos prezidentą Arvydą Sabonį, tarpininkauti įgyvendinant idėją, kol tebėra buvusių Valančiūno pastatų pamatai. Gimnazijos teritorijoje pastatykime šiuolaikinę sporto salę, kuria nemokamai galėtų naudotis miestelio gyventojai.

28. Tikimės, kad Svėdasų seniūnija, bendruomenė, Vaižganto gimnazija, verslininkai ir kiti socialiai aktyvūs asmenys supras, kad iš kitų geradarių viso to nesulauksime. Mes turime patys žengti žingsnį pirmyn ir pradėti nuo-

sekliai rūpintis miestelio ateitimi – jo raidos perspektyvomis ir šviesesniu naujos kartos žmonių rytojumi. Tikėkime, kad Anykščių rajono valdžia bei Lietuvos Vyriausybė palaikys šias idėjas. Manome, kad nauja Svėdasų gyventojų karta suspės išvysti Svėdasus, kaip gražų, ekonomiškai stiprų, aukštos kultūros ir daug jaunimo bei kitų žmonių turintį savivaldos miestą. Prašykime tam Anykščių RS nuo 2017 m. sausio 2 d. ryšiams su visuomene plėtoti ir ilgalaikės Svėdasų vystymo programos įgyvendinimo kontrolei bei priežiūrai paskirti Svėdasų seniūnijai inspektorius etatą.

29. Praėjo daugiau kaip 65 metai kai mes palikome Svėdasų mokyklos suolą, tad mūsų amžininkų kartos traukinys jau nuvažiavo... Mažėja jėgos ir galimybės padėti savo gimtajam kraštui, sunkiau bendrauti su jaunimu, prisiminti vietas, pastatus, aplankyti miškus, kuriuos sodindavome, parapijos bažnyčią ir kitas vietas. Tvirtos lieka vien svajonės, mintys ir troškimai...

Visi kurkime šviesią Svėdasų ir visos Lietuvos ateitį!

Vytautas Rimša,

Lietuvos bibliotekininkų draugijos garbės narys, moksl. bibliotek. ir bibliografas

Stasys Gavenavičius,

ekonomistas

Šio leidinio numerio parengimą spaudai finansavo Danutė Peželienė

Leidėjas Svėdasiškių draugija „Alaušas“, kodas 302482413

Vyr. redaktorius Algimantas Indriūnas tel. 8 613 90897

Redakcinė kolegija:

Vytautas Rimša (pir.) tel. 8 608 27882
Stasys Gavenavičius (sekr.) tel. 8 677 71514
Rimutė Knežienė tel. 8 620 46960
Asta Medinienė tel. 8 678 32056

Spaustuvė „Morkūnas ir Kō“, Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas
El. paštas: spaustuvė@morkunas.lt

Leidinytis nemokamas